O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
O‘quv-uslubiy bo‘lim boshlig‘i
________ A.Abdunazarov
2024- yil “29” __06______

MAXSUS FANLARNI O’QITISH METODIKASI FANNING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000-Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000-Ta’lim
Magistratura mutaxassisligi:	70110401-Maxsus pedagogika, defektologiya (*Logopediya*)

Fan/modul kodi MFO’M105		O‘quv yili 2024-20245	Semestr I	ECTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Maxsus fanlarni o’qitish metodikasi		60	90	150

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad – magistratura talabalarida bola ijtimoiylashuvi haqida ma’lumotlar berilishini taьkidlagan holda bularda asosan shaxs rivojlanishining ijtimoiy jihatdan mavjud qonuniyatlarini o‘rganishga ko‘proq e’tibor berish talab etiladi. Fanning mazkur sohasini o‘qitishdan maqsad – shaxsning rivojlanishi va ijtimoiylashuv muammosi yuzasidan nazariy bilimlar ijtimoiylashuv bosqichlari, maskanlari, sohalari, shaxs ijtimoiylashuvi va agressivlik, tortinchoqlik, shaxsning muloqot jarayoni kabi ijtimoiylashuv bilan bog‘liq muammolar bo‘yicha dastlabki bilimlar, ko‘nikma va malakalarini shakllantirib, bu borada olib boriladigan tatbiqiy sohalar bo‘yicha ma’lumotlar berishdan iborat

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Logopediya yo’nalishi bo’yicha fanlarni o’qitish metodikasi fanining mazmuni

Shaxsning atrof-muhit sharoitlariga moslashish mexanizmlari Didaktikada bo'limning mazmuni birliklar Zamonaviy insonning hayot muhiti. Moslashuv tushunchasi. Moslashuv turlari: biologik, fiziologik, psixologik, ijtimoiy. Moslashuvning ijtimoiy usullari va vositalari. Ijtimoiy moslashuv jarayon sifatida. Natijada ijtimoiy moslashuv. Ijtimoiy moslashuv darajalari. Ijtimoiy moslashuv va ijtimoiy moslashuv.

2-mavzu. “Ta’lim to’g’risida”gi qonunni yangi nashrining tahlili

Inson hayotining turli bosqichlarida yosh ijtimoiylashuvining xususiyatlari. Salomatlik holati va darajasi bola rivojlanishi. Xavf omillari Bolalarning erta biologik va ijtimoiy tahlilga moslashishi.

3-mavzu. Maxsus fanlarni o’qitishda interfaol metodlarni qo’llash.

Disadaptatsiya va desotsializatsiya, ularni bolalar va o'smirlar bilan ishlashda hisobga olish. Qayta moslashtirish. Psixologik o'smirlik davrining xususiyatlari. Maktab jamiyati sharoitida bolaning ijtimoiy moslashuvi

	4-mavzu. Logopediya fanlarini o'qitishda pedagogic texnologiyalarni qo'llash Bolalarni erta yoshdan hayotga tayyorlab boorish va hayotiy ko'nikmalarini shakllantirishiga yordamlashish. Magistrantlarga bolalardagi nuqsonlarni bartaraf etishda ularga ishtimoiylashuviga komaklashish texnologiyalarini o'rgatish. **5-mavzu. Logopediya fanlarini o'qitishda professor – o'qituvchining shaxsiy va kasbiy sifatlari** Bolalarning normal rivojlanishini sekinlashtiruvchi omillar ya'ni noto'g'ri tanlangan ta'lim sohalarini to'g'ri yo'naltirishni metod yondashishni o'rgatish. **6-mavzu. Logopediya fanlarni o'qitishda o'qitish vositalaridan foydalanish.** Umumiy va maxsus ta'lim jarayonlarida bolalarga to'g'ri korreksion-pedagogik yondoshuvni tashkil etish texnologiyalari. **7-mavzu. Logopediya fanlarini o'qitishni tashkil qilishda ma'ruza, amaliy va seminar dars shakllari** Bolalardagi o'zgarishlar davomida ularning ota – onalari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish. Bolalarni xulq atvorlarini organish psixologik metodologiyasi. **8 –mavzu. Logopediya fanlarini o'qitishda talabaning kurs ishi bitiruv malakaviy ishi va tadqiqot ishlarini tashkil qilish** Bolalarning yosh davrlari o'zgarishlarini o'rganish va buning natijasida o'smirlar bilan ishlash yo'llarini ishlab chiqish. **9-mavzu. Logopediya fanlarini o'qitishda talabalarni mustaqil ta'limini tashkil qilish** Turli yoshdagi bolalar bilan o'zaro aloqa o'rnatish va ular bilan muloqotga kirishish texnologiyasi. **10-mavzu. Malakaviy amaliyotni tashkil qilish** Magistrantlarga oila bilan hamkorlik qilish ota – onalar bilan birgalikda ishlash samaradorlikni oshirish metodlari. Bolalarni oilada tarbiyalash uchun tavfsiyalar ishlab chiqish. **11- mavzu. Logopediya fanlarni o'qitishda o'qituvchi va talabalarning pedagogik muloqoti** Bolalarni voyaga yetish jarayonida muhitni roli. Bolalarga yod goyalarni ongiga tasirini kamaytirish usullarini ishlab chiqish. **12-mavzu. Logopediya fanlarni o'qitishda kridit modul tizimini qo'llanilishi** Bolalarni rivojlanish jarayonlarida ulardagi nuqsonni erta aniqlash va ularni sog'lon bolalar qatori rivojlanishini baholab borish. **13-mavzu: Maxsus fanlarni o'qitishda maxsus metodlarni qo'llash** Bolalar bilimlarini boyitib borishda ularga beriladigan tarbiya va talimni to'g'riligini nazorat qilib boorish.

14-mavzu: Maxsus fanlarni o’qitishda umumiy metodlardan foydalanish

Bolalardagi yosh xususiyatlarini inobatga olib ulardagi o’zgarishlar bilan ta’lim – tarbiyani uzviy birga olib boorish. Magistrantlarga bolalarni nuqsonlarini inobatga olgan holda ijtimoiy-pedagogik ta’lim olib borishni o’rgatish.

15-mavzu: Logopediya fanlarini o’qitishda tibbiyot fanlarining ahamiyati

Magistrantlarga bolalarni o’smirlik psixologiyasini inobatga olgan xolda ularga ijtimoiy-pedagogik talimni og’ishlarsiz olib boorish metodikasi.

III. Amaliy mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-mavzu. Logopediya yo’nalishi bo’yicha fanlarni o’qitish metodikasi fanining boshqa fanlar bilan aloqasi

2-mavzu. “Ta’lim to’g’risida”gi qonunni yangi nashrining tahlili

3-mavzu. Maxsus fanlarni o’qitishda interfaol metodlarni qo’llash.

4-mavzu. Logopediya fanlarini o’qitishda pedagogik texnologiyalarni qo’llash

5-mavzu. Logopediya fanlarni o’qitishda birlamchi nuqson nazariyasining mazmuni

6-mavzu. Logopediya fanlarni o’qitishda o’qitish vositalaridan foydalanish.

7-mavzu. Logopediya fanlarini o’qitishni tashkil qilishda ma’ruza, amaliy va seminar dars shakllari

8 –mavzu. Logopediya fanlarini o’qitishda talabaning kurs ishi bitiruv malakaviy ishi va tadqiqot ishlarini tashkil qilish

9-mavzu. Logopediya fanlarini o’qitishda talabalarni mustaqil ta’limini tashkil qilish

10-mavzu. Malakaviy amaliyotni tashkil qilish

11- mavzu. Nutq nuqsoni bo’lgan bolalar bilan muloqot ko’nikmalarini rivojlantirish

12-mavzu. Maxsus fanlarni o’qitishda L.S.Vigotskiy nazariyalari

13-mavzu: Maxsus fanlarni o’qitishda Y.A.Komeniskiy nazariyalari

14-mavzu: Og’ir nutq nuqsonli bolalarni o’qitish va tarbiyallash ishlari

15-mavzu: Logopediya fanlarini o’qitishda tibbiyot fanlarining ahamiyati

Amaliy mashg‘ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o‘qituvchi tomonidan o‘tkazilishi zarur. Mashg‘ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o‘tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo‘llanilishi maqsadga muvofiq.

	IV. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar 1. Maxsus fanlarni olib borish 2. Logopediya fanlarini o’qitishda ma’ruza mashg’uloti tashkil etish 3. Logopediya fanlarini o’qitishda amaliy mashg’uloti tashkil etish 4. Logopediya fanlarini o’qitishda seminar mashg’uloti tashkil etish 5. Talabalarning kurs ishlariga rahbarlik qilish 6. Talabalarning bitiruv malakaviy ishlariga rahbarlik qilish 7. Talabalarning kurs malakaviy amaliyotiga rahbarlik qilish 8. Professor o’qituvchining talabalar bilan muloqotini shakllantirish 9.Birlamchi nuqson nazariyasi. 10.Muayyan aholi punktida sotsializatsiyaning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish. 11. Ommaviy axborot vositalarining aholining muayyan guruhining ijtimoiylashuviga ta'sirini o'rganish shaharlar (qishloqlar, posyolkalar). 12. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Inson huquqlari va bola huquqlari to'g'risidagi konventsiyasi va inson muammolari salbiy ta'sirlarning qurboni hisoblanadi. sotsializatsiya shartlari. 13. Tarixiy retrospektsiyada ijtimoiylashuv va ta'limning nisbati. 14. Ijtimoiy tarbiya jamiyatning funksiyasi sifatida. 15. Oila bolani ijtimoiylashtirish instituti sifatida. Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha magistratura talabalari tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi. **Kurs ishi mavzulari:** 1. Nutqida nuqsoni bo’lgan bolalarni umumta’lim jarayoniga ijtimoiy jalb qilish muammosi 2. Logopediya fanlarini o’qitishni tashkil etishda ma’ruza, amaliy va seminar dars shakllari 3. Logopediya yo’nalishi bo’yicha fanlarni o’qitishda o’qituvchi va talabalarning pedagogik muloqoti 4. Maxsus fanlarni tashkil qilishda professor – o’qituvchining shaxsiy va kasbiy sifatlari 5. Logopediya fanlarni tashkil qilishda interfaol metodlardan foydalanish 6. Logopediya fanlarni o’qitishda pedagogik nazariyalarning ahamiyati Kurs ishi mavzulari tavsiya etiladi.

3.	**V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o‘zlashtirish natijasida magistratura talabasi: • Bilishi kerak: • - o'z faoliyatini tashkil etish, amalga oshirish usullari va usullarini aniqlashni o'rganish • kasbiy vazifalar, ularning samaradorligini baholash va • sifat; • - nostandart vaziyatlarda risklarni baholash va qaror qabul qila olish; • - jamoada va jamoada ishlash, rahbariyat, hamkasblar va ijtimoiy muhit bilan o'zaro munosabatda bo'lish • hamkorlar. • Egallashi kerak: • - o'rnatish va hal qilish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni qidirish, tahlil qilish va baholash qobiliyati • professional vazifalar, professional va shaxsiy • rivojlanish; • - takomillashtirish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishga tayyorlik • kasbiy faoliyat; • - kasbiy faoliyatda texnologiyalarning tez-tez o'zgarishi sharoitida harakat qilish.
4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Amirsaidova Sh., Abidova N., Djalolova Z., Xamidova M. va boshqalar. Maxsus psixologiya. T.: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2014 y. – 346 bet.

2. Po‘latova P.M., Nurmuxamedova L.Sh., Yakubjanova D.B., Mamarajabova Z.N., Amirsaidova Sh.M. Maxsus pedagogika. T.: Fan va texnologiya, 2014 y. – 368 bet.
3. Y.E.Chicherina, D.A.Nurkeldiyeva, D.B.Yakubjanova. Mutaxassislik fanlarini o‘qitish metodikasi. T.: Fan va texnologiya, 2013 y. – 128 bet.
4. Yarkulov R., Maxmudova M.F. Vыsshiy pedagogicheskiy obrazovatelnыy prosess. 1- chastЬ. T.: 2007 g. – 100 s.
5. Yarkulov R., Maxmudova M.F. Vыsshiy pedagogicheskiy obrazovatelnыy prosess. 2- chastь. T.: 2007 g. – 108 s.

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O‘zbekiston, 2016. - 56 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O‘zbekiston, 2017. - 48 b
4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O‘zbekiston, 2017. – 488 b.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. www.lex.uz.
6. Kodjaspirova G.M., Kodjaspirov A.Yu. Pedagogicheskiy slovar: Dlya stud. vыssh. i sred. ped. ucheb, zavedeniy. - M.: Akademiya, 2005. – 176 s.
7. Korreksionnaya pedagogika i spesialnaya psixologiya: Slovar: Uchebnoye posobiye / Sost. N.V. Novotorseva. – SPb.: KARO, 2009. - 144s.
8. Pedagogika: Ucheb. posobiye dlya stud. ped. uch. zavedeniy / V.A. Slastenin, N.F. Isayev, A.I. Miщyenko, S.N. Shiyanov. - M.: Akademiya, 2015. - 512 s.

	9. Pedagogicheskiy slovar: ucheb. posobiye dlya stud. vыssh. ucheb. zavedeniy / Pod red. V.I. Zagvyazinskogo, A.F. Zakirovoy. - M.: Akademiya, 2008. 352 s. 10. Slastenin V.A. i dr. Pedagogika: Ucheb. posobiye dlya stud. vыssh. ped. ucheb. zavedeniy / V.A. Slastenin, I.F. Isayev, Ye.N. Shiyanov; / Pod red. V.A. Slastenina. - M.: Akademiya, 2015 - 576 s. **Axborot manbaalari** 1. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi xukumat portali. http://www.lex.uz– O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlar milliy bazasi sayti. 2. www.academy.uz (Fanlar akademiyasi) 3. http://www.edu.uz–O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi sayti. 4. http:www.uzedu.uz – O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi sayti. 5. http://www.kun.uz– O‘zbekiston va jahon yangiliklari, eng so‘nggi xabarlar sayti.
7.	**Namangan davlat pedagogika instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2024- yil “_________________” dagi qarori bilan tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun ma’sul:** L.Xayitov – QDPI “Maxsus pedagogika” kafedrasi mudiri, datsent (PhD)
9.	**Taqrizchilar:** N.Sh.Erkaboyeva – QDPI Pedagogika-psixologiya fakulteti dekani, Pedagogika fanlari doktori, professor. X.Akromova -A.Qodiriy nomli Jizzax Davlat pedagogika instituti Maxsus pedagogika kafedrasi mudiri p.f.n. dots